

Myndigheten för
samhällsskydd
och beredskap

Ingen ska omkomma eller skadas allvarligt till följd av brand

En nationell strategi för att stärka
brandskyddet för den enskilda människan

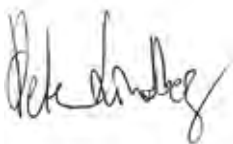

Vi behöver arbeta långsiktigt

För att människor inte ska omkomma eller skadas allvarligt vid en brand har kunskaper och beteende hos den enskilde stor betydelse. Förmågan är dels beroende av kunskap om hur man förebygger brand, dels kunskap om hur man ska agera om något ändå händer. För vissa grupper som av olika anledningar kan vara begränsade i sina möjligheter att agera krävs särskilt stöd.

År 2009 omkom 124 personer i bränder i Sverige. I slutet av sommaren och under hösten omkom 15 personer vid tre olika bostadsbränder. Vid den första av bränderna försökte de som omkom att utrymma i ett rökfyllt trapphus, när de egentligen skulle ha stannat kvar i lägenheten där de hade varit säkra. Vid den andra branden saknades fungerande brandvarnare och familjen omkom av brandröken. Vid den tredje branden var de som omkom begränsade i sin handlingsförmåga. De hade varken förmåga att själva utrymma eller tillgång till hjälp att utrymma.

Vi behöver arbeta långsiktigt – tillsammans. Strategin har tagits fram i nära samarbete med bland andra kommuner, bransch- och intresseorganisationer samt andra myndigheter.

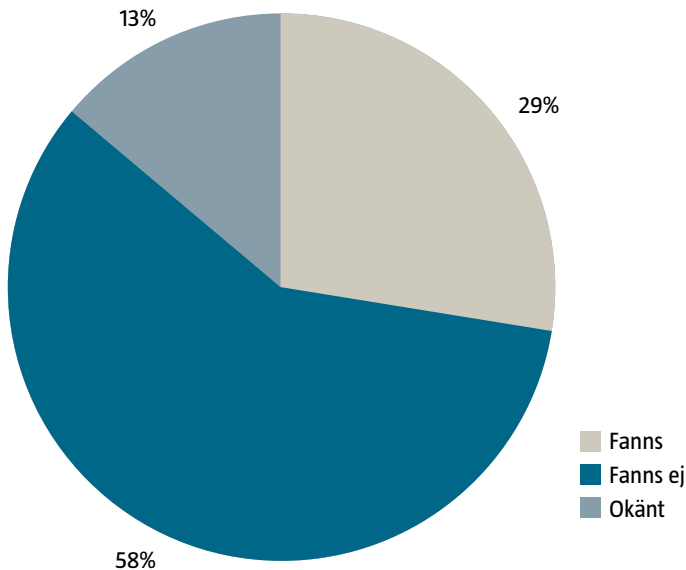

Helena Lindberg, generaldirektör MSB

MSB fick ett uppdrag av regeringen

I november 2009 fick MSB i uppdrag av regeringen att, i samverkan med berörda myndigheter och organisationer, ta fram en nationell strategi för hur brandskyddet kan stärkas genom stöd till enskilda. I uppdraget ingick bland annat att pröva och stödja lämpliga arbetsformer för förbättrad kommunikation med grupper som kan ha särskilda behov av riktade informationsinsatser, till exempel i områden med stor andel nyanlända invandrare eller till andra personer med begränsade kunskaper i svenska språket.

Brandvarnarförekomst, vid dödsbränder i bostäder. 1999-2008

Nästan 9 av 10 dödsbränder inträffar i bostäder

Varje år ingriper landets räddningstjänster vid drygt 6000 bostadsbränder. Det brinner lika ofta i småhus som flerbostadshus. De vanligaste orsakerna liksom hur och var bränder uppstår skiljer sig dock åt. I småhus uppstår bränderna oftast i anslutning till eldstaden och i flerbostadshus oftast i köket.

Vid cirka 70 procent av bostadsbränderna är bränderna begränsade i sin omfattning eller släckta när räddningstjänsten anländer. Brandvarnare gör att en brand kan upptäckas tidigt. Det finns därför en koppling mellan brandens utveckling och förekomsten av brandvarnare.

Nästan 9 av 10 dödsbränder inträffar i bostäder. Den vanligaste kända orsaken är rökning, som står för nästan en tredjedel av dödsbränderna. Andra vanliga orsaker är att branden är anlagd eller att man har glömt stänga av spisen.

Vid en majoritet av dödsbränderna finns ingen fungerande brandvarnare. Personer i åldersgruppen 80 år eller äldre är kraftigt överrepresenterade i dödsbränder och i åldersgruppen 20-64 år har fler än hälften av de omkomna konsumerat alkohol före olyckan.

Om utvecklingen fortsätter och inga särskilda åtgärder görs visar tendensen att antalet bostadsbränder kommer att bli fler och att antalet döda i bostadsbränder riskerar att öka med drygt en tredjedel till år 2050.

*Ingen ska omkomma
eller skadas allvarligt
till följd av brand*

Vision och mål

En vision och tydliga mål är förutsättningar för att lyckas i arbetet med att stärka brandskyddet för den enskilda människan.

Vision

Den vision som formulerats för brandskyddsområdet är – Ingen ska omkomma eller skadas allvarligt till följd av brand.

Mål

Målen är en utgångspunkt för arbetet både på lång och kort sikt. Kontinuerlig uppföljning är viktigt för att mäta effekter och kunna göra anpassningar. De mål som gäller fram till 2020 är:

- *Antalet döda och svårt skadade vid bränder i bostadsmiljö ska minska med minst en tredjedel till år 2020.*
- *Medvetenheten hos enskilda om brandrisker och hur man ska agera i händelse av brand ska öka.*
- *Andelen fungerande brandvarnare och brandskyddsutrustning i bostäder ska öka.*

Fyra strategiska områden:

Kunskap och kommunikation

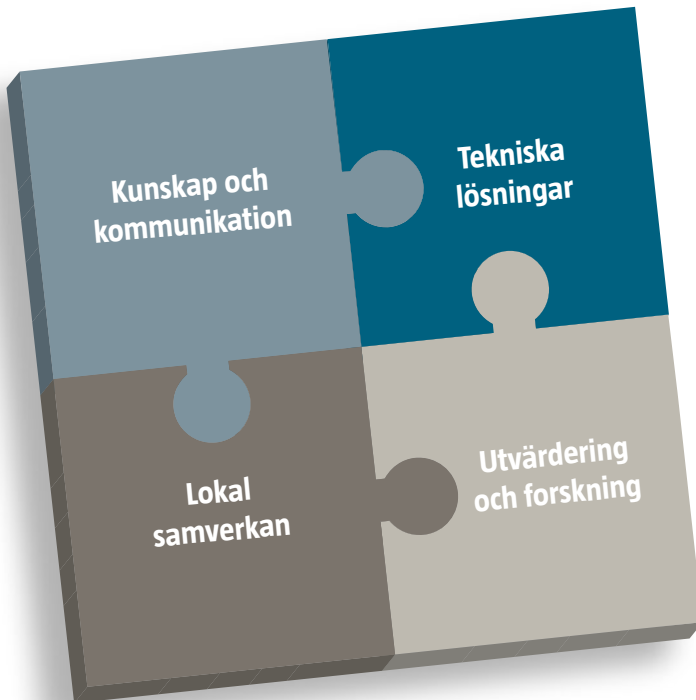
Tekniska lösningar

Lokal samverkan

Utvärdering och forskning

Ett system av åtgärder

Strategin innehåller fyra områden: *kunskap och kommunikation*, *tekniska lösningar*, *lokal samverkan* samt *utvärdering och forskning*. Det är satsningar inom samtliga fyra områdena som kommer att åstadkomma förändringar. De olika aktiviteterna inom respektive område måste ibland bedrivas nationellt eller lokalt och ofta i samverkan, vilket illustreras i följande bilder.

Kunskap och kommunikation

Alla som bor i Sverige bör ha grundläggande kunskap om hur man skyddar sig mot brand och hur man agerar om det börjar brinna. Ökade kunskaper har både en förebyggande och en skadeavhjälpande effekt. Den enskilde kan förhindra att brand uppstår genom en ökad riskmedvetenhet och en större förmåga att agera i händelse av brand.

Nationell informationsinsats

En långsiktig nationell informationsinsats planeras av MSB.

Tema, aktuell målgrupp och kanaler för den fortlöpande informationsinsatsen väljs utifrån aktuell problembild.

Informationsinsatsen bör drivas i nära samverkan med centrala, regionala och lokala aktörer där t.ex. lokalanpassade initiativ kopplas mot den övergripande, nationella informationsinsatsen. Samordning av mål, budskap och aktiviteter ökar förutsättningarna för en större genomslagskraft. Erfarenheter från England visar att långsiktighet, fokusering och delaktighet är väsentliga framgångsfaktorer för en nationell informationsinsats.

Riktade kommunikationsinsatser

Riktade kommunikationsinsatser bör särskilt ske mot grupper och individer med särskilda behov. De kan utföras på olika sätt, och anpassas till lokala förhållanden i samverkan med lokala aktörer som bostadsbolag, föreningar, polis, skolor, social- och omsorgsförvaltningar med flera.

Hembesök är ett exempel på en riktad kommunikationsinsats. Erfarenheter visar att hembesök bidrar till ett ökat brandskydd. Det är ett sätt att höja människors motivation och kunskap samt ger en möjlighet att utvärdera statusen hos brandvarnare och annan brandskyddsutrustning.

Brandskyddskunskap i utbildningar

MSB:s strävan är att brandskyddskunskap ska ingå på ett naturligt sätt i skolan. Myndigheten kommer att verka för att ämnet på sikt blir obligatoriskt.

För yrkesgrupper som regelbundet kommer i kontakt med personer som är särskilt utsatta vid bränder behövs olika former av brandskyddsutbildning. Exempel på sådana yrkesgrupper är hemtjänstpersonal, biståndshandläggare, vårdplanerare och socialtjänstpersonal inom uppsökande verksamhet.

Det finns också ett behov av att grundläggande brandskyddskunskap ingår i utbildningar och introduktionsprogram för ny-anlända invandrare.

Tekniska lösningar

Tekniska lösningar är en viktig del av brandskyddet. Vissa tekniska lösningar är generella, men för vissa grupper som är handlingsbegränsade kan det finnas behov av särskilda lösningar.

Effekten av stärkt brandskydd för den enskilde genom olika tekniska lösningar verkar till viss del på det förebyggande området, men i många fall är effekten skadeavhjälpande.

Lösningar som spisvakt och självslocknande cigaretter förhindrar att brand uppstår. Brandvarnare ger en tidig varning och därmed mer tid att agera om något ändå händer. Att ha rätt utrustning ger förutsättningar att begränsa en brand. Andra lösningar, som sprinkler, syftar till att minska konsekvenserna om en brand uppkommer. Byggnadstekniska lösningar är långsiktiga, medan till exempel ökad förekomst av brandvarnare och släckutrustning i hemmiljö kan ge resultat på kortare sikt.

Den enskildes ansvar för sin säkerhet innebär ett ansvar att inte orsaka bränder och att vidta rimliga åtgärder för att förhindra olyckor och begränsa skador. Men människor gör fel och misstag. Därför krävs det en fortsatt och ökad samverkan mellan berörda myndigheter, exempelvis behöver byggnader och produkter utformas så att brand inte uppstår eller sprids. Så kallade förlåtande miljöer bör utvecklas där den enskilde kan göra fel utan att skadas eller omkomma.

Lokal samverkan

Vissa grupper kan vara särskilt utsatta för brand eller svåra att nå med information. Det kan gälla de allra äldsta, funktionsnedsatta, personer som vårdas i hemmet, människor med annat modersmål än svenska, ensamstående med missbruksproblem eller andra socialt utsatta personer. Genom samverkan i kommunen mellan olika förvaltningar och fastighetsägare kan man ofta identifiera dessa på individnivå och därefter anpassa åtgärder för att stärka deras brandskydd.

Ansvar för brandskyddet i flerbostadshus har både den som äger byggnaden och de som använder den. För att såväl fastighetsägare som de boende ska kunna ta sitt ansvar kan olika former av stöd behövas. Det kan till exempel röra sig om stöd till fastighetsägare om hur man systematiskt arbetar med brandskyddet eller om information.

För att kontrollera att fastighetsägarna uppfyller sina skyldigheter har kommunen en tillsynsuppgift. Tillsynen i flerbostadshus kan lämpligen inriktas mot fastighetsägarens sätt att organisera och bedriva sitt systematiska brandskyddsarbete. Kontroller av brandskyddsinstallationer, till exempel rökluckors funktion bör ingå vid tillsynen.

Eldstadsrelaterade bränder är vanliga i villor och småhus. Orsakerna är bland andra bristfälliga installationer, felaktig eldning, att rengöring inte är utförd eller utförd på ett felaktigt sätt eller kombinationer av dessa. Arbetet med att minska eldstadsrelaterade bränder har sannolikt störst effekt om det sker genom samverkan i kommunerna.

BRANDVÄG
får ej blockeras

Utvärdering och forskning

Erfarenheter från motsvarande strategiska satsningar inom andra områden och i andra länder pekar entydigt på vikten av att stödja arbetet genom en målmedveten satsning på utvärdering och forskning. Det behövs mer kunskap om vilka beteenden och faktorer som bidrar till att vissa grupper i större utsträckning än andra drabbas av brand och omkommer till följd av brand. Av statistik och dödsbrandsutredningar framstår tydligt de sociala aspekternas betydelse för problembilden. Det finns därför ett behov av en mer tvärvetenskaplig forskningsansats inom området.

För att stödja visionen och målen som strategin innehåller behöver ett övergripande utvärderingsprogram etableras. Ett sådant program kan till viss del genomföras av MSB, men måste ha sin bas i lokal utvärdering i kommunerna.

Inom Brandforsk, som är försäkringsbolagens, industrins och samhällets gemensamma organ för forskning inom brandområdet, planeras för närvarande ett större forskningsprojekt om bostadsbränder. Projektet beräknas starta under 2011, och förutsätter att en gemensam finansiering från berörda intressenter kan skapas. Projektet, som är tvärvetenskapligt, stöder strategin för att stärka den enskildes brandskydd.

MSB:s kontaktperson:

Anders Lundberg

E-post: anders.lundberg@msb.se

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB)

651 81 Karlstad Tel 0771-240 240 www.msb.se

Publ.nr MSB260 - April 2011 ISBN 978-91-7383-132-1